

RPW/10721/2018 P
Data: 2018-02-14

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Podsekretarz Stanu

DL-I-053-7/17

Warszawa, 13 lutego 2018 r.

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2018 -02- 14
ZAL.	NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W nawiązaniu do wystąpienia Pana Rzecznika z dnia 13 grudnia 2017 r., znak - XI.411.1.2017.AK, i wcześniejszej korespondencji zawierającej prośbę o ustosunkowanie się do zaleceń raportu „Dostęp osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości – analiza i zalecenia” oraz udzielenie informacji o działaniach podejmowanych przez resort sprawiedliwości w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami pełnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości i planowanych w tym zakresie pracach, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

I. Pkt 1 wniosków i zaleceń raportu – stereotypowe postrzeganie osób z niepełnosprawnością przez pracowników wymiaru sprawiedliwości i zalecenie organizowania szkoleń dla osób pracujących w wymiarze sprawiedliwości.

Szkolenia dla osób pracujących w wymiarze sprawiedliwości są organizowane przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury. Dotychczas przeprowadzono w szczególności cykl szkoleń adresowanych do urzędników sądów i prokuratur zatrudnionych w Biurach Obsługi Interesanta, na których poruszano między innymi zagadnienie obsługi klienta niewidomego lub słabo widzącego oraz niesłyszącego lub słabo słyszącego. Szkolenie to miało 8 edycji, podczas których przeszkolono 392 osoby.

II. Pkt 2 wniosków i zaleceń raportu – prawne konsekwencje ubezwłasnowolnienia w zakresie dostępu osób z niepełnosprawnościami do sądu i zalecenie zniesienia instytucji ubezwłasnowolnienia.

Zniesienie instytucji ubezwłasnowolnienia wymaga szeregu zmian o charakterze systemowym. W Ministerstwie Sprawiedliwości przeprowadzono wewnętrzną analizę odnoszącą się do kwestii modyfikacji instytucji ubezwłasnowolnienia w kontekście postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych z dnia 13 grudnia 2006 r. o prawach osób niepełnosprawnych. Objęła ona w szczególności standardy międzynarodowe dotyczące instytucji ubezwłasnowolnienia, terminologię używaną w Konwencji, zobowiązania Państw – Stron wynikające z art. 12 Konwencji, inne prawa zapewnione przez Konwencję, implementację oraz praktykę stosowania art. 12 Konwencji przez Państwa – Strony oraz w działalności normatywnej Rady Europy, jak również zagadnienia dotyczące art. 12 Konwencji z perspektywy Polski. Dokonana – przez komórkę Ministerstwa właściwą w sprawach międzynarodowych procedury ochrony praw człowieka – analiza potwierdziła potrzebę wprowadzenia zmian w obszarze instytucji ubezwłasnowolnienia. Niemniej jednak w badanym obszarze nie wszczęto prac legislacyjnych, z uwagi na inne priorytetowe projekty i zadania realizowane w Ministerstwie Sprawiedliwości.

III. Pkt 3 – 5 wniosków i zaleceń raportu – brak poszanowania woli i preferencji osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, ograniczenia w zakresie możliwości składania oświadczeń woli oraz bycia świadkiem przez takie osoby.

Obowiązujące regulacje dotyczące wysłuchiwanie osób w toku postępowania, odbierania od nich oświadczeń oraz przesłuchiwanie ich w charakterze świadków, nie wymagają podejmowania pilnych działań legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia szczególnych rozwiązań dotyczących osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną. Nie tworzą one bowiem barier uniemożliwiających dokonywanie w/w czynności z ich udziałem. W szczególności nie ma przeszkód, aby sąd wysłuchał osobę ubezwłasnowolnioną. W sprawach o kluczowym znaczeniu dla osób ubezwłasnowolnionych obowiązują regulacje gwarantujące zrównanie praw tych osób z prawami innych uczestników postępowania. I tak ubezwłasnowolniony jest uczestnikiem postępowania w sprawach o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego lub domu pomocy społecznej – art. 46 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia

psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882 z późn. zm.), zwanej dalej „u.o.z.p.”. Pomimo zgody przedstawiciela ustawowego na przyjęcie ubezwłasnowolnionego do domu pomocy społecznej, w braku zgody samego ubezwłasnowolnionego konieczne jest orzeczenie sądu o przyjęciu takiej osoby (art. 38 ust. 2 u.o.z.p.). Ponadto co do zasady w sprawach objętych omawiana ustawą, sąd ustanowi takiej osobie pełnomocnika z urzędu (art. 48 ust. 1 i 2 u.o.z.p.). W przypadku gdy osoba całkowicie ubezwłasnowolniona jest w stanie z rozeznaniem wypowiedzieć opinię w sprawie badania lub udziału w eksperymencie leczniczym, jej zgody wymaga przeprowadzenie badań lub udział w takim eksperymencie – art. 25 ust. 4 i 32 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz. U. z 2017 r. poz. 125 z późn. zm.).

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że w związku z sygnalizowanymi nieprawidłowościami na tle stosowania art. 547 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155 ze zm.), polegającymi na niewysłuchiwaniu osób, których dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie lub wysłuchiwanie ich w drodze pomocy sądowej, zwrócono się do prezesów sądów apelacyjnych o podjęcie działań mających na celu prawidłowe stosowanie tego przepisu. Zgodnie z zasadą bezpośredniości, szczególnie eksponowaną w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie, sąd nie powinien bowiem orzekać w tego rodzaju sprawach bez podjęcia próby bezpośredniej oceny stanu zdrowia osoby objętej wnioskiem.

IV. Pkt 6 i 8 wniosków i zaleceń raportu – brak zastosowania instytucji „racjonalnego usprawnienia” w obszarze dostępu do wymiaru sprawiedliwości i trudności osób głuchych w zakresie korzystania z usług tłumacza języka migowego oraz związane z tym zalecenie nowelizacji ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824).

Powyższe ustawy stanowią część działu administracji rządowej „zabezpieczenie społeczne”. Zgodnie natomiast z § 1 ust. 2 pkt 2 *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej* (Dz. U. poz. 2329), działem zabezpieczenie społeczne kieruje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Stąd ewentualna inicjatywa legislacyjna

w zakresie zmiany w/w ustaw pozostaje poza zakresem właściwości Ministra Sprawiedliwości.

Dodatkowo należy wskazać, że w rozdziale trzecim ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się określono sposób prowadzenia rejestrów tłumaczy języka migowego, systemu językowo – migowego oraz tłumaczy komunikujących się z osobami głuchoniewidomymi. Tłumacze uwzględnieni w wymienionych rejestrach, prowadzonych przez wojewodów, mają za zadanie pomagać osobom uprawnionym w kontaktach z organami administracji publicznej, jednostkami Państwowego Ratownictwa Medycznego, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straży gminnych oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach. Natomiast tłumacze pracujący na rzecz sądów to biegli sądowi ustanawiani zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych (Dz. U. Nr 15, poz. 133). Ustawa z dnia 25 listopada 2005 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1505) wyłącza bowiem tłumaczy języka migowego spod zakresu swojej właściwości (art. 1 ust. 2).

Kwestia umożliwienia tłumaczom języka migowego uzyskania statusu tłumacza przysięgłego była przedmiotem obrad Zespołu do przeglądu i oceny funkcjonowania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego powołanego przez Ministra Sprawiedliwości zarządzeniem z dnia 21 lipca 2015 r. (Dz. Urz. MS poz. 193, z późn. zm.). Celem prac Zespołu jest przegląd i ocena funkcjonowania ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego oraz aktów wykonawczych do tej ustawy, i opracowanie, w razie konieczności, propozycji zmian legislacyjnych. W posiedzeniach Zespołu brały udział również osoby reprezentujące środowisko osób niesłyszących oraz tłumaczy języka migowego. Prace Zespołu nie zostały dotychczas zakończone.

V. Pkt 7 wniosków i zaleceń raportu – trudności osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępu do informacji oraz związane z tym zalecenie kontynuowania działań na rzecz cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości.

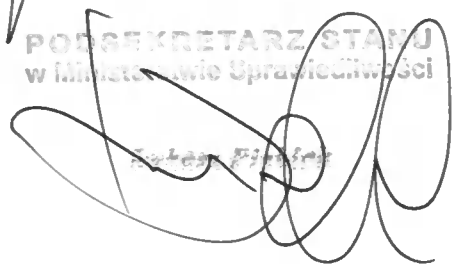
W Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są działania na rzecz dalszej informatyzacji wymiaru sprawiedliwości. Właściwymi pracami w tym zakresie kieruje Koordynator Krajowy ds. wdrożeń systemów teleinformatycznych w sądach powszechnych, powołany na podstawie przepisów zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 listopada

2016 r. w sprawie ustanowienia Koordynatora Krajowego ds. wdrożeń systemów teleinformatycznych w sądach powszechnych (Dz. Urz. MS poz. 208).

VI. Pkt 9 wniosków i zaleceń raportu – ograniczenia w zakresie możliwości zatrudnienia i sprawowania kluczowych funkcji w wymiarze sprawiedliwości przez osoby z niepełnosprawnościami.

Minister Sprawiedliwości, w ramach swoich kompetencji, podejmuje działania mające na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym udziału w procesie rekrutacji pracowników sądów. W szczególności w wystąpieniu z dnia 12 stycznia 2017 r., skierowanym do prezesów i dyrektorów sądów apelacyjnych, zwrócono uwagę na konieczność wykorzystywania obowiązujących narzędzi prawnych umożliwiających zwiększenie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w sądach powszechnych. Ponadto kwestie związane z niepełnosprawnością sędziów i referendarzy sądowych są uwzględniane przy rozpoznawaniu wniosków o przeniesienie tych osób do pełnienia czynności w innych niż macierzyste jednostkach. Fakt orzekania w konkretnej jednostce osoby z orzeczoną niepełnosprawnością, który wpływa na jej zakres czynności i przekłada się na wymiar wyznaczonych jej zadań, jest również uwzględniany przy dokonywaniu analiz obciążenia pracą i etatyzacji tej jednostki.

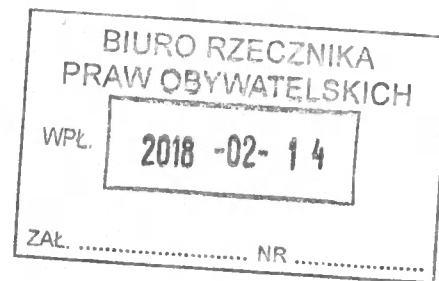
Dodatkowo należy wskazać, że zgodnie z „Wytycznymi Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2014 r. do projektowania budynków dla sądów powszechnych”, budynki te powinny być projektowane „w taki sposób, aby mogły być użytkowane przez osoby w każdym wieku z różnym stopniem sprawności odnoszonym do zdolności poruszania się, widzenia, słyszenia i pojmowania”. Usuwanie barier architektonicznych polegające na dostosowywaniu budynków jednostek wymiaru sprawiedliwości do potrzeb osób niepełnosprawnych jest obecnie powszechne w obiektach użyteczności publicznej, w tym także w obiektach wymiaru sprawiedliwości. Ministerstwo Sprawiedliwości wspierało i nadal wspiera takie działania.

PODSZEFKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
skrytka pocztowa P-33

DL-I-053-7/17/15

180213-01753

Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa